

AZ EGYHÁZ A VILÁGBAN

A Lefebvre-ügy

A televízió jóvoltából (az augusztus 31-i esti híradó adása) a magyar közvélemény széles köreiben is ismertté vált az a konfliktus, amelyet *Marcel Lefebvre* francia érsek szembeszegülése a Szentatyával és a Szentisékkel váltott ki és amelyet VI. Pál pápa augusztus 29-én Castelgandolfóban a zarándokokhoz intézett rövid beszédében a „jelenleg legsúlyosabb és legfájdalmasabb eseménynek” mondott. A tv rövid ismertetése nyomán nálunk is sokan érdeklődtek, mi ez az ügy és mi van a háttérben.

Marcel Lefebvre érsek 1905-ben született a Lille-i egyházmegyéhez tartozó Tourcoing-ban. 1929-ben szentelték pappá és 1947 szeptemberében szentelték címzetes püspökké. Hosszabb ideig Franciaország különböző afrikai területein működött a missziókban, így 1955-től Dakarbán is. 1962-ben tért vissza Franciaországba a Tulle-i egyházmegyébe mint Sinnada di Frigia címzetes érseke. Megkapta a trónálló címet is és tevékeny részt vett a II. vatikáni zsinat munkájában is, mint a konzervatív kisebbség egyik szószólója, de — mint arra most méltán emlékeztetik — aláírta mindazokat a zsinati határozatokat, így a liturgiára vonatkozó konstitúciót is, amelyeket most nyilvánosan megtagad.

Lefebvre nyílt szembeszegülése a pápával a jobbra felületes sajtójelentések nyomán látszólag elsősorban a liturgiával, a népnyelvű szertartásokkal és az új miserenddel kapcsolatos, de amint látni fogjuk, valójában ennél sokkal többről van szó.

Az érsek föllépése a zsinatutáni egyház sok kezdeményezése, így az *aggiornamento*, az ökumenikus mozgalom, a világ autonómiájának és a szabadságjogoknak elismerése, valamint az új, közérthető liturgia ellen már 1970-ben intézményes formát öltött, amennyiben Lefebvre érsek akkor alapította a „Szent X. Pius papi testvéri társaság”-ot a svájci Fribourgbán. Akkor ehhez még megkapta Charrière fribourgi érsek engedélyét is, majd nem sokkal később az ugyancsak svájci Ecône-ban papi szemináriumot is alapított, azzal a céllal, hogy ott a régi, a zsinat előtti szellemnek megfelelő papnevelést biztosítson. Ehhez természetesen szintén szükség volt a fribourgi püspök engedélyére, aki ezt az engedélyt „*ad experimentum*”, vagyis kísérletképpen engedélyezte, előre megszabott hatéves határidővel. Ezt az engedélyt vonta vissza még a határidő lejárta előtt 1975. május 9-én Charrière püspök utóda Mamie fribourgi püspök, aki ezt az intézkedését nagyon alaposan előkészítette és Rómával is megbeszélte. A visszavonó rendelkezésre elsősorban az a körlevél adott okot, amelyet Marcel Lefebvre érsek még 1974. november 21-én intézett a Szent X. Pius papi testvéri társaság tagjaihoz. A körirat így hangzott:

„Egész szívünkkel és egész lelkünkkel ragaszkodunk ahhoz a katolikus Rómához, amely a katolikus hit és a megővéséhez szükséges hagyományok felett őrködik: az örök Rómához, a bölcsesség és igazság tanítójához.

Ezzel szemben elutasítjuk és mindenkor el is utasítottuk, hogy a neomodernista és neoprotestáns irányzatú Rómát kövessük, amely a II. vatikáni zsinaton, majd azt követően az általa kezdeményezett reformokban teljes világossággal eltűnt.

Mindezek a reformok vétkesek voltak és vétkesek mindmáig az egyház szétrombolásában, a papi intézmény romlásában, a szentmise áldozat és a szentségek megsemmisítésében, a vallásos élet lehanyaglásában, abban, hogy az egyetemeken, a szemináriumokban, a katekézsisben egy naturalista és teilhardiánus oktatás folyik, amelynek forrása a liberalizmus és a protestantizmus, amelyeket viszont az egyház ünnepélyes tanítóhivatala számtalanszor elítélt.

Semmiféle tekintély, még a hierarchia legmagasabbja sem kényszeríthet bennünket arra, hogy katolikus hitünket feladjuk, vagy megkurtsítsuk, amelyet tizenkilenc évszázad óta az egyház tanítóhivatala világos hitvallásban fogalmazott meg.

„De ha akár mi — mondja Szent Pál —, akár egy mennyei angyal más evangéliumot hirdetne nektek, mint amit mi hirdettünk: átkozott legyen!” (*Gal 1,8*). Vajon nem pontosan ugyanezt mondja-e nekünk ma is újra meg újra a Szentatyá? Mindenesetre azonban, ha abban, amit ő mond vagy cselekszik, vagy amit

a dikasztériumok (kuriális hatóságok) tesznek, ellentmondás jelentkeznék, akkor mi azt választjuk, amit az egyház mindenkor tanított és bezárjuk fülünket az egyházban föllépő destruktív újítások előtt. Nem lehet a *lex orandi* mélyrehatóan megváltoztatni anélkül, hogy egyidejűleg a *lex credendi* is meg ne változzék. Az új misének egy új katekizmus, új papság, új szemináriumok, új egyetemek felelnek meg, és egy karizmatikus, pünkösdi egyház: csupa olyan dolog, amelyek szemben állnak az ortodoxiával és az örök tanítóhivatattal. Minthogy ez a reform a liberalizmusból és a modernizmusból eredt, teljes egészében mérgezett. Az eretnekségből származik és az eretnekségben végződik, még ha formálisan nem is eretnek minden, ami ennek a reformnak keretében történik.

Mindezek alapján minden öntudatos és hű katolikus számára lehetetlenség, hogy ezeket a reformokat elfogadja és bármilyen formában is alávesse magát nekik. Az egyházhoz és a katolikus tanításhoz való hűség üdvösségünk érdekében csak egyetlen magatartást tesz lehetővé: a reformokban való részvétel határozott elutasítását. Mindennemű lázadás, keserűség és ressentiment nélkül folytatjuk tehát papképzési munkánkat az örök tanítóhivatal irányvonalainak megfelelően abban a meggyőződésben, hogy a szent katolikus egyháznak, a pápának és a jövőendő nemzedékeknek nem tehetünk ennél nagyobb szolgálatot.

Ugyanez okokból kifolyólag szilárdan kitartunk mind a mellett, amit az örök egyház hitt és amit hitben, erkölcsben, kultuszban és hitoktatásban, a papok képzésében és az egyház intézményében megélt és ahogyan azt a zsinat modernista befolyása előtt megjelent könyvekben törvényesen is rögzítették. Emellett reménykedünk, hogy a hagyomány igazi világossága eloszlatja azt a sötétséget, amely az örök Róma égét most homályba borítja.

Meggyőződésünk, hogy Isten kegyelmével, a Boldogságos Szűzanya Mária, Szent József és Szent X. Pius segítségével a katolikus és római egyházhoz, valamint Péter valamennyi utódához hűségesek maradjunk és a „fideles dispensatoris mysterium Domini Nostri Jesu Christi in Spiritu Sancto” vagyunk. Amen. Mgr. M. Lefebvre.

Mint később kiderült, Lefebvre érsek ezt az iratot csak belső használatra szánta és csak az ecônei szeminárium növendékeinek, tanárainak, valamint az általa alapított papi egyesület tagjainak küldte meg, amikor azonban a francia integristák szellőztetni kezdték, maga az érsek járult hozzá, hogy az *Itinéraires* című francia folyóirat leközzölje. Ezek után foglalkozott vele vezércikkben az *Osservatore Romano* is. A cikk keretében úgyszólván teljes szövegében leközzölte a vatikáni lap az iratot, amelyet „manifestumnak” nevezett, majd megállapította, hogy a szöveg önmagáért beszél, a kommentár szinte fölösleges. Ennek ellenére felvetődik néhány kérdés, amiket a vatikáni félhivatalos lap cikkírója így fogalmazott meg: „Vajon fennáll-e ilyen körülmények között még az elő egyházzal való valószínű és nemcsak szóbeli közösség? Végül soron vajon kinek engedelmeskednek azok, akik ebben az okmányban önmagukra ismernek? Ki az értelmezője annak a hagyománynak, amelyre hivatkoznak, miután az élő tanítóhivatal értelmezését már eleve gyanúsítják bélyegzik? Mit gondoljunk azokról, akiket ilyen szellemben nevelnek? Miként lehetne másnak, mint rendkívüli önteltségnek minősíteni azt az általánosan negatív ítéletet, amelyet itt a püspököktől és mindazokról, akik Krisztus szolgálatában a szemináriumokban és egyetemeken dolgoznak, kimondtak?”

Mindenesetre azt, hogy Róma mennyire tapintatosan és türelemmel igyekezett kezelni a kérdést, mi sem bizonyítja jobban, mint hogy az *Osservatore* cikke a körirat idézése során elhagyta annak utolsó mondatát, amely Szent X. Piuszt is említette és nem írta meg azt sem, hogy a szóbanforgó szöveg szerzője érsek. És bár Mamie fribourgi püspök fentebb említett rendelkezése nemcsak az ecônei szemináriumra, valamint a Lefebvre alapította papi társulatra vonatkozott, hanem minden jövőendő hasonló jellegű alapításra is (Lefebvre nem csinált titkot belőle, hogy szerzte a világon mindenütt megpróbált hasonló tradicionalista intézményeket és szemináriumokat alapítani), megállapítva, hogy ezek nem bírnak további egyházi létjogosultsággal, a tényleges és most már legfelsőbb helyről jövő római intézkedésekre csak lassan és fokozatosan került sor, miközben újra meg újra kísérletek történtek arra, hogy Lefebvre érseket jobb belátásra bírják.

Az érsek ugyanis már eleve nem ismerte el a területileg illetékes Mamie püspök intézkedését és az ecônei szemináriumban az egész elmúlt tanév folyamán tovább folyt az oktatás. Miután minden közvetítési kísérlet csődöt mondott, 1975. július 29-én VI. Pál pápa személyes levéllel fordult Lefebvre érsekhez, amelyben

a többek között a következőket írta: „A Szent X. Pius papi testvéri társasággal kapcsolatos vizsgálat lefolyásáról kezdettől fogva informálódni akartunk. A bíborosi bizottság, amelyet kiküldtünk, rendszeresen és pontosan tájékoztatott munkájáról. Azokat a konzekvenciákat, amelyeket nekünk javasolt, egészséges és minden egyes pontjában is magunkévá tettük; személyesen rendeltük el azonnali végrehajtásukat. Ezért, kedves Testvérünk, kérjük, hogy annak a tiszteletnek nevében, amelyet Szent Péter utóda iránt május 31-i levelében kinyilvánított és még inkább a Krisztus helytartója iránti engedelmesség nevében kérjük, hogy nyilvánosan jelentse ki, hogy a rendelkezéseknek aláveti magát, hogy ilyen módon jóvátegye azokat a sértéseket, amelyek az egyházzal és tanítóhivatalával szemben szóbeli és írásbeli nyilatkozataiban megnyilvánultak. Egy ilyen aktus szükségképpen magában foglalja a többek között, hogy minden gyakorlati következményével elfogadja a Szent X. Pius papi társulattal kapcsolatos intézkedéseket”.

Ebben a levélben a pápa különbséget tett az általa jóváhagyott és az önkényes reformok között, amely utóbbiak neki is szenvedést okoznak. Ugyanakkor azonban a leghatározottabban mutatott rá a II. vatikáni zsinat jelentőségére. Azokkal a megnyilatkozásokkal kapcsolatban, amelyek Ecône köreiben Athanasiusszal hasonlítják össze Lefebvret, a Szentatya a következőket írta: „Az igaz, hogy ez a nagy püspök szinte teljesen magára maradt, amikor a minden irányból rohamozó ellentmondásokkal szemben az igaz hitet meg kellett védelmeznie. Itt viszont — és ez nagyon fontos — éppen a nem sokkal azelőtt megtartott niceai zsinat védelmezéséről volt szó. A zsinat volt az a norma, amely hűségét inspirálta. Ugyanez áll Szent Ambrusra is. Hogyan engedheti meg magának valaki ma, hogy Szent Athanással hasonlítsa össze magát, ha arra merészkedik, hogy egy olyan zsinat ellen harcoljon, mint a II. vatikáni zsinat, amely nem kevésbé mértékadó, sőt bizonyos szempontból még fontosabb, mint a niceai?”

Erre a levélre Marcel Lefebvre nem válaszolt, állítólag azért, mert kétségbe vonta hitelességét. Mindenesetre VI. Pál pápa 1975. szeptember 8-án újabb kézírásos levelet intézett az érsekhez, közölve, hogy minden nap várja, hogy kifejezésre juttassa fenntartás nélküli hűségét és odaadását Krisztus helytartója iránt. Két héttel később a berni pápai nunciusnak még sikerült Lefebvre érseket rávennie, hogy szeptember 24-én válaszoljon a Szentatyanak. Ebben a levélben kifejezésre is juttatta fenntartás nélküli odaadását és tiszteletét Szent Péter utódja iránt. Röviddel később azonban a „barátainkhoz és jötevőinkhez” címzett 9. számú levelében már ismét az addig ismert módon utasította el az egész zsinatutáni egyházat. Ugyanakkor megkezdődtek a nyugat-németországi Weissbadban az ecônei szeminárium ott alakított társintézményében a német anyanyelvű hallgatók számára az előadások. Majd 1975. december 8-án Lefebvre érsek egy német szeminaristát pappá is szentelt.

Ezen a ponton a helyzet már végérvényesen elmérgesedett. A svájci püspöki kar, amely joghatóságilag elsősorban illetékes, a leghatározottabban fellépett Lefebvre érsek engedetlensége, valamint a II. vatikáni zsinatot bíráló kijelentése ellen. Az érsek régi barátai azonban akkor még nem adták fel a reményt, hogy Lefebvre-et jobb belátásra bírják, így *Hyacinthe Thiandoum* dakari bíboros-érsek, Lefebvre egykori munkatársa személyesen kereste fel őt ez év tavaszán. Az ő közvetítése is csődöt mondott azonban és Lefebvre érsek az előzetes figyelmeztetések ellenére ez év június 29-én az ecônei szeminárium 13 növendékét pappá és 13 további növendékét diakónussá szentelte. Mamie fribourgi érsek már június 30-án azzal válaszolt, hogy prédikációs tilalmat közölt Marcel Lefebvre-rel és fölfüggesztette a genfi születésű *Denis Roch*-ot, az egyetlen svájcit az újonnan szenteltek között, és megtagadott tőle minden működési engedélyt. Denis Roch ennek ellenére június 4-én Genfben, az ottani autószalomban elmondta újmiséjét, amelyen Lefebvre érsek mondta a szentbeszédet.

A Szentszék számára ezek után nem maradt más hátra, mint az a július 29-én kiadott intézkedés, amely az egyházzogi kódex 2372. kánonja alapján a *divinis* felfüggesztette Marcel Lefebvre érseket és az általa felszentelt papokat. A felfüggesztettek semmilyen egyházi funkciót nem végezhetnek akár szentelésük, akár pedig joghatóságuk alapján lenne ehhez különben joguk. Lefebvre erre azzal válaszolt, hogy a *La Voix du Nord* című francia napilap augusztus 2-i számában interjú keretében kijelentette, hogy a római tilalom ellenére augusztus 29-én nagymiséjét mond az észak-franciaországi Lille-ben az általa egyedül helyesnek elfo-

gadott ún. tridenti rítus szerint. Elmondta továbbá, hogy változatlanul ellentétben áll a „zsinatutáni egyházzal”, mert ez, mint szó szerint megállapította, „skizmatikus egyház, minthogy szakított az örök egyházzal, azonkívül eretnek egyház is, és ezért nem katolikus többé”. A római felfüggesztő döntéssel kapcsolatban az interjú keretében még elmondta Lefebvre, hogy annak „mulatságos oldalai” is vannak. Így például megtiltja neki, hogy az „új misét” mondja, ami valójában esze ágában sincs, a szentségeket pedig az új rítusnak megfelelően szolgáltatassa ki, amelyet nem helyesel és hogy „szocio-gazdasági-politikai” modorban prédikáljon, amit elítél. Ily módon tehát csak attól fosztották meg, amit amúgy is elutasít — mondta végül az érsek. Az ügy krónikájához tartozik még, hogy Lefebvre érsek augusztus 29-én mintegy 6000 ún. „tradicionalista” hívó jelenlétében a lille-i sportpalotában misét mondott.

Az engedelmesség ilyen fokú megtagadásának, régen, elkerülhetetlen következménye lett volna a kiközösítés. Ha erre most a jelek szerint mégsem fog sor kerülni — és König bécsi bíboros érsek szeptember 3-án kiadott nyilatkozata erre enged következtetni —, az éppen a II. vatikáni zsinat új szellemének lesz a következménye. Az egyház ugyanis ma már nem akar kizárólag jogi módszerekkel eljárni.

Lefebvre érsek és az általa kezdeményezett mozgalomnak megértéséhez jelentős mértékben járul hozzá *Jean Anzévui* nemrégiben megjelent *Le Drame d'Ecône* című könyve. Anzévui ebben arra a következtetésre jut, hogy az a tény, hogy Ecône-t legfőképpen az a francia jobboldal támogatja, amely mindmáig nem békült ki a francia forradalommal, az ügynek nemcsak egyik dimenziója, hanem az egész mozgalomnak voltaképpeni alapja. Szerinte ennek a francia ellenforradalmi jobboldalnak három tetőpontja volt századunkban: egy *politikai*, amely az Action Française-ben, egy *katonai*, amely az OAS-ban, az Algéria gyarmati uralom alóli felszabadítása ellen terrorakciókkal harcoló katonai szervezetben és egy *vallási*, amely az ecône-i integrizmusban testesült meg. Az Action Française-zel Marcel Lefebvre még mint a római francia kollégium hallgatója ismerkedett meg 1923 és 1930 között. Az Action Française-t 1926-ban XI. Pius pápa elítélte, majd 1928-ban eretnek mozgalomnak nyilvánította. A római francia kollégium akkori rektorát, akinek Marcel Lefebvre nagy csodálója volt, 1927-ben távolították el hivatalából.

Az Action Française ideológiája szerint Franciaország három „c” betűvel testesíti meg az emberi kultúrát. Ez a három c, franciául: catholicisme, contreévolution, classicisme (vagyis: katolicizmus, ellenforradalom, klasszicizmus). Míg Németország három „r” betűvel: réforme, révolution, romantisme (reformáció, forradalom, romantika) a rendetlenség képviselője. Ebből könnyű megérteni, hogy Marcel Lefebvre ma a liberalizmust a protestantizmussal teljes mértékben azonosítja. Ez év tavaszán tartott előadásai során legfőként amiatt panaszkodott, hogy a liberalizmus és a reformáció szellemisége nemcsak az egyházban, hanem az államban és a társadalomban is elharapózott. Szerinte egyes államokban már alig lehetséges a vallás-, lelkiismereti és sajtószabadság korlátozása. Mint a *cité catholique*, vagyis a „katolikus állam” eszméjének hirdetője, Lefebvre sohasem tagadta meg csodálatát Salazar Portugáliája és Franco Spanyolországa iránt. Még 1969-ben jelentette ki, hogy „a forradalmak leverése után Portugália és Spanyolország is visszatért őseinek igaz keresztény hitéhez”. Mindezek alapján Anzévui nem habozik kijelenteni, hogy itt egyszerűen vallásos mezbe burkolt fasizmusról van szó. És amint a francia jobboldal szerint általában, Marcel Lefebvre szerint is XII. Pius az utolsó pápa, akit nem illet bírálata.

Jean Anzévui megállapításait nagymértékben igazolni látszik az a tény, hogy Ecône száz szeminaristája között egyetlen svájci van, a többiek külföldiek, túlnyomórészt franciák, és pedig azoknak a francia arisztokrata és jobboldali családoknak a gyermekei, amelyek mindenkor élesen szemben álltak mindenfajta demokratikus mozgalommal. Hasonló körök, így a svájci *Una voce* mozgalom, valamint a különböző németországi, angliai és amerikai ún. tradicionalista mozgalmak támogatták és támogatják mindmáig Marcel Lefebvre érseket, aki immár nyilvánvalóan szakított saját egyházával.